

Nr 108.

Av herr **Hage m. fl.**, *angående statens fullständiga övertagande av dövstumskole- och småskoleseminarieundervisningen.*

De svenska landstingen ha under de senaste åren fått se sin budget stiga med betydande belopp, som resulterat i att de flesta landstingen fått undan för undan öka sin uttaxering.

Orsaken till detta förhållande är som bekant icke minst den, att staten genom sin lagstiftning på landstingen lagt skyldigheten att finansiera vissa grenar av den sociala verksamheten m. m., eller med en viss del deltaga i kostnaden för nämnda verksamhet, och detta ekonomiska belastande av landstingen synes även i fortsättningen komma att bli en ännu mera kännbar verklighet, efter som man vid planerandet av en del statlig anslagsverksamhet i framtiden även utgått från, att landstingen skola betala någon del av kostnaden.

Särskilt för de landsting, som redan förut ha en synnerligen hög uttaxering, har denna utveckling och utsikten till dess fortsättande tett sig bekymmersam, och man har inför detta från en del av nämnda landsting vänt sig till Kungl. Maj:t med en framställning, vari man bl. a. gjort gällande, att staten åtminstone skulle taga på sig helt och fullt utgifterna för sådan verksamhet, om vilken man med bestämdhet kan säga, att den till sin art är sådan, att staten helt och fullt bör ansvara för densamma.

Som verksamhet av sist nämnt slag, kan utan tvekan betecknas *småskoleseminarieundervisningen* och *dövstumskoleundervisningen*, vilka undervisningsgrenar delvis finansieras av landstingen, men på grund av flera skäl helst borde helt finansieras av staten.

Framställningar gående i denna riktning ha såväl år 1926 som år 1928 ingivits till Kungl. Maj:t från landstingens Norrlandskommitté, som representera landsting i Norrland, i vilken landsdel de mest skattetyngda landstingen äro belägna — bland de 5 norrländska landstingen befinna sig de 4 landsting, som ha den högsta uttaxeringen i riket.

Då emellertid av statsverkspropositionen till innevarande års riksdag framgår, att Kungl. Maj:t ej ännu framforcerat ett avslutande av den utredning, som pågår i dessa frågor, och framlagt ett förslag för riksdagen i desamma — trots de antydningar som vid föregående riksdagar gjorts om att frågan snart skulle komma in för riksdagen — tillåta sig under-

tecknade att här framföra ett yrkande om ett snabbt framläggande av frågan inför riksdagen, och vilja vi som motiv för denna framställning även hänvisa till nämnda kommittés framställning år 1926, vilken har följande lydelse:

Till K o n u n g e n.

Av en i dagarna genom landstingsförbundets sekreterare, förste aktuarien Sven Odén, verkställd utredning framgår bl. a., att uttaxeringen för Sveriges landsting sedan flera år tillbaka är i ständigt uppåtgående. Åren 1924 och 1925 måste man sålunda rätt allmänt företaga en höjning av landstingsskatten, och vid 1926 års landsting nödgades 13 landsting av 25 ytterligare höja nämnda skatt, vilken redan förut i ett flertal landsting uppnått en betydande höjd, bl. a. på grund av att allt flera ekonomiskt krävande uppgifter pålagts nämnda länsorgan.

Å andra sidan lyckades enligt samma källa endast 2 landsting vid innevarande års sammanträde sänka skatten, under det att 10 fastställde samma uttaxering som vid 1925 års landsting.

Särskilt framgår av nämnda utredning, att landstingsskatten i de norrländska landstingen stegrats i hög grad samt uppnått belopp, som ställa dessa landsting i en klass för sig. Det framkommer nämligen, att av de norrländska landstingen Västerbottens läns nödgats höja sin landstingsskatt från 285 per 100 kronor beskattningsbar inkomst 1925 till 300 per dito 1926, Jämtlands läns från resp. 195 till 240 och Gävleborgs läns från resp. 200 till 220, under det att Norrbottens och Västernorrlands läns landsting, som uppnått det höga landstingsskattebeloppet av resp. 316 och 245 öre per 100 kronors beskattningsbar inkomst, genom tillbakahållandet av en hel del anslag för annars behjärtansvärda ändamål lyckats förhindra en ytterligare höjning. Slutligen kan även framhållas, att bland de fem norrländska landstingen befinna sig de tvenne landsting, som nu ha den högsta uttaxeringen i riket, nämligen Norrbottens och Västerbottens läns landsting, varjämte de återstående norrlandslandstingen, nämligen Västernorrlands läns, Jämtlands läns och Gävleborgs läns intaga rangplatserna resp. nr 4, 5 och 7 bland landets landsting med avseende på hög uttaxering, vilket allt resulterar uti, att genomsnittet av landstingsskatten för de norrländska landstingen per landsting är 264 öre per 100 kronors beskattningsbar inkomst mot 192 öre för landets övriga landsting.

Med utgångspunkt från nämnda siffror tillåter sig härmed landstingens Norrlandskommitté, sammansatt av representanter från Gävleborgs, Västernorrlands, Västerbottens och Norrbottens läns landsting att, i enlighet med beslut fattat vid kommitténs senaste sammanträde, till Eders Kungl. Maj:ts prövning framdraga tvenne spörsmål, som ha betydelse för landets samtliga landsting men vilka särskilt måste anses beröra de norrländska landstingen med hänsyn till nämnda landstings här ovan konstaterade tyngre skattebelastning.

Landstingens Norrlandskommitté vågar nämligen härmed i underdånighet till Eders Kungl. Maj:ts övervägande framföra spörsmålet rörande möjligheten att avlasta vissa utgifter från landstingens budget, nämligen utgifterna för dels *dövstumundervisningen* och dels *småskoleseminarieundervisningen*.

Det torde kunna påstås, att den uppfattningen numera blivit alltmera

allmän, att utgifterna för den undervisningsverksamhet, som det här är fråga om, borde falla på *staten* och ej på *landstingen*. Ett erkännande, evad det gäller småskoleseminarierna, åt denna uppfattning har givits därigenom, att *staten* redan nu själv äger och driver några småskoleseminarier.

Men därutöver har som bekant 1923 års riksdag i skrivelse till Kungl. Maj:t begärt en utredning rörande »huruvida och i vilken utsträckning *staten* bör övertaga de av *landstingen* upprättade småskoleseminarierna». I nämnda riksdagsskrivelse uttalas bl. a. den meningen, att »efter genomförande av 1919 års reform synes den uppfattningen, att *staten* bör svara för småskolelärareutbildningen, hava vunnit en allt allmännare utbredning». Längre fram i nämnda skrivelse göres även följande uttalande: »Rent principiellt synes det riksdagen riktigast, att *staten* svarar för småskolelärareutbildningen. Härför talar å ena sidan den omständigheten, att utbildningen av småskolelärarne numera ligger så att säga vid sidan av *landstingens* övriga verksamhet, som allt mera kommit att avse sjukvård och anstaltsvård i allmänhet och i samband därmed stående sociala frågor samt å andra sidan, att de läroanstalter, varom nu är fråga, i lika hög grad som folkskoleseminarierna representera även ett statsintresse».

Det är också kommittén bekant, att frågan om *statens* fullständiga övertagande av de av *landstingen* med statsbidrag drivna småskoleseminarierna varit under allvarligt dryftande bl. a. på det sättet, att dels Kungl. skolöverstyrelsen lämnat *landstingen* tillfälle att yttra sig i frågan, dels även på det sättet att representanter för *landsting*, som äga och driva småskoleseminarier, varit kallade till sammanträde i skolöverstyrelsen för dryftande av de villkor, på vilka *staten* skulle helt övertaga nämnda läroanstalter.

Då ovan nämnda framställning från riksdagen ligger så långt tillbaka i tiden som år 1923, anser sig kommittén ha anledning att nu föra saken på tal för att på detta sätt, i den mån det är möjligt, söka åstadkomma inom den närmaste tiden en lösning av frågan i den riktning, som riksdagen avsåg med sin framställning.

Det är visserligen sant, att sedan denna tid frågan om ordnande av småskoleseminarieundervisningen i än högre grad än förut kommit att kretsa kring spörsmålet rörande nedläggande av ett flertal småskoleseminarier, men detta faktum bör icke kunna anses i ringaste grad utgöra ett motiv för frågans undanskjutande. Tvärtom anföres i nämnda riksdagskrivelse just denna omständighet som ett motiv för statsövertagandet, då det i skrivelsen bl. a. säges: »I *statens* hand skulle helt visst ock undervisningen kunna ordnas mera praktiskt samt bliva billigare och bättre och läroanstalterna rikare utrustade med materiel och lärarekrafter. Medlet härtill skulle i första hand bliva en minskning av antalet småskoleseminarier» etc.

Här gör man alltså gällande, att bästa sättet att ordna indragningen av en del småskoleseminarier är, att *staten* övertager hela denna undervisningsverksamhet.

Vad återigen frågan om *dövstumundervisningens* övertagande av *staten* beträffar, så vill kommittén erinra därom, att denna fråga senast behandlades av 1926 års riksdag, som på förslag av statsutskottet gjorde ett uttalande, vari påvisades, att frågan om en omorganisation av hela dövstumundervisningen redan länge stått på dagordningen, och att det jämväl nu från departementschefens sida framhållits, att det lär vara

ofrånkomligt att inom en nära liggande framtid upptaga densamma till prövning och avgörande.

Enligt skolöverstyrelsens förslag, avlämnat den 9 juni 1925 till Kungl. Maj:t och utgörande en överarbetning av nämnda styrelses år 1921 avgivna utlåtande i ärendet, skulle den nya organisationen, innebärande statens övertagande av verksamheten, träda i kraft med ingången av budgetåret 1927—1928, vilket dock ej kom att ske på den grund, att Kungl. Maj:t ej ansåg sig kunna framlägga ett förslag i frågan till 1926 års riksdag och detta med hänsyn till de stora kostnader, som en omorganisation skulle förorsaka statsverket.

Denna omständighet, att de bägge här föreslagna reformerna skulle förorsaka kostnadsökning för staten, samt det förhållandet, att staten under en tid av ekonomisk depression anser sig böra undvika en ytterligare belastning av sin budget, torde vara de främsta motiven för, att något riksdagsbeslut i positiv riktning ej kommit till stånd rörande de bägge ovannämnda frågorna. Emellertid vågar landstingens Norrlandskommitté i detta spörsmål framhålla, att det torde kunna finnas anledning att i dessa frågor taga än mera hänsyn till de budgetsårigheter, som den nuvarande ekonomiska depressionen dragit med sig för de mindre samfälligheterna, *landstingen*, än för den större, staten, som givetvis har större ekonomiska möjligheter att möta en utgiftsökning, vilken för övrigt gäller ändamål, som den allmänna opinionen numera anser böra tillgodoses av *staten*.

Härtill kommer, att landstingen under den senare tiden på grund av riksdagens beslut kommit att få taga på sig ett flertal utgifter för nya ändamål samt att det ställts i utsikt, att än ytterligare utgifter komma att genom lagstiftningsbestämmelser överföras till landstingen. Och slutligen tillkommer — evad landstingen i Norrland beträffar — att dessas budgetbelastning, som ovan påvisats, är synnerligen stor, förorsakad även av utgifter för här berörda undervisningsändamål, varförutom kan erinras därom, att den ekonomiska depressionen, främst på grund av förändrade trävarukonjunkturen, kommit att särskilt hårt drabba Norrlands-länen.

Landstingens Norrlandskommitté anser sig ur alla här nämnda utgångspunkter ha särskild anledning att — alldenstund riksdagen uttalat sig för ett överförande till statsbudgeten av de ovan nämnda utgifterna för undervisningsändamål — påyrka, att åtgärder nu vidtagas för uppnående av detta mål. Vad särskilt dövstumundervisningen beträffar, vill kommittén därvidlag även påpeka, att den nuvarande organisationen är synnerligen opraktisk och tungrodd, vilket sammanhänger med den omständigheten att dövstumdistriktens skolverksamhet uppehålls genom anslag från ett flertal landsting. Detta medför i sin tur, att lika lydande beslut om löner och utgifter i övrigt alltid måste fattas av distriktets samtliga landsting. I de fall, där detta ej skett — och detta har inträffat ej så sällan — har det blivit nödvändigt sammankalla en nämnd, representerande samtliga anslagsgivande landsting, för åstadkommande av ett samstämmigt beslut i den omstridda frågan. Som denna nämnd enligt gällande bestämmelser (lagen om dövstumundervisningen av 1889) skall bestå av ett flertal representanter från varje landsting (en per 30,000 invånare), har denna anordning, särskilt vad Norrland beträffar, medfört icke obetydliga utgifter för rese- och dagtraktamentskostnader m. m., varmed dövstumskoleverksamheten belastats för avgörande av tvistefrågor, som ibland gällt ekonomiskt sett ganska obetydliga saker.

Givetvis medför även den omständigheten, att revisionen skall förrättas av revisorer, valda av samtliga anslagsgivande landsting, vissa merutgifter.

Under hänvisning till den motivering, som här ovan anförts, tillåter sig alltså landstingens Norrlandskommitté att hemställa, att Eders Kungl. Maj:t måtte till instundande riksdag framlägga förslag, syftande till att landstingen kunna från sin budget borttaga sådana utgifter, som utgå dels till *dövstumundervisningen* dels ock till *småskoleseminarier*.

Underdånigst
för landstingens Norrlandskommitté:

N. G. RINGSTRAND.

Umeå i oktober 1926.

Ernst Hage.

En framställning med samma syftning har även under år 1928 insänts till Kungl. Maj:t från kommittén. Men trots detta har Kungl. Maj:t på skäl, som i statsverkspropositionen anförts, (se 8 huvudtiteln sid. 467—470 och 540—548) förklarat, att frågan om nämnda undervisningsanstalters övertagande av staten ej ännu kan upptagas till slutlig behandling.

Det må visserligen kunna erkännas, att frågorna på vissa punkter äro något invecklade och kräva någon ytterligare utredning och förhandlingar med resp. landsting m. m. Trots detta kan man ha anledning antaga — med hänsyn främst därtill att utredningen redan pågått under så lång tid — att om riksdagen gör ett uttalande därom, att det återstående utredningsarbetet skall forceras, så att slutförslag kan framläggas för 1930 års riksdag, så kan detta mål verkligen nås.

Under hänvisning till vad här anförts och främst till motiveringen i den ovan anförda skrivelsen hemställas alltså,

att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att Kungl. Maj:t måtte om möjligt för 1930 års riksdag framlägga förslag i frågorna rörande statens fullständiga övertagande dels av *dövstumskoleundervisningen* dels även av *småskoleseminarieundervisningen*.

Stockholm den 21 januari 1929.

Ernst Hage.

Evald Ericsson
i Sörsjö.

H. Lundström.

Jöran Grapenson.

Reinhold Selberg.
